
U C H W A Ł A

SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 28 lipca 1992 r.

**w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy
o warunkach wstępnych zajmowania niektórych stanowisk
w Rzeczypospolitej Polskiej**

Na podstawie art.20 ust.4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Senat postanawia wnieść do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o warunkach wstępnych zajmowania niektórych stanowisk w Rzeczypospolitej Polskiej.

Jednocześnie upoważnia senatora Zbigniewa Romaszewskiego do reprezentowania stanowiska Senatu w dalszych pracach nad projektem.

MARSZAŁEK SENATU

August CHEŁKOWSKI

U S T A W A

z dnia.....

o warunkach wstępnych zajmowania niektórych stanowisk w Rzeczypospolitej Polskiej

Art.1

1. Sprawowanie urzędu Prezydenta RP lub pełnienie funkcji:

- 1) posła,
- 2) senatora,
- 3) radnego samorządu terytorialnego, kandydującego w wyborach, po wejściu w życie niniejszej ustawy,

możliwe jest tylko w przypadku spełnienia warunków wstępnych przewidzianych w niniejszej ustawie.

2. Spełnienie warunków wstępnych niezbędne jest również do pełnienia funkcji lub do zajmowania stanowisk:

- 1) w naczelnym, centralnym i terenowym organach administracji:
  - a) państwowej – prezesa i wiceprezesa Rady Ministrów, ministra, kierownika ministerstwa, wiceministra, sekretarza i podsekretarza stanu, przewodniczącego komisji lub komitetu wchodzącego w skład naczelnym organów administracji państwowej, kierownika (prezesa) urzędu centralnego lub agencji rządowej, jego zastępcy (wiceprezesa) oraz dyrektora generalnego, dyrektora i wicedyrektora departamentu, członka komisji lub komitetu będącego urzędem centralnym,
  - b) rządowej – wojewody, dyrektora wydziału w urzędzie wojewódzkim, kierownika organu administracji specjalnej, kierownika urzędu rejonowego i ich zastępców,
  - c) samorządowej – członka zarządu gminy;
- 2) w Trybunale Konstytucyjnym, Trybunale Stanu, Najwyższej Izbie Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich i w jego biurze – wszystkich obsadzanych w drodze powołania, mianowania i wyboru, a także mających charakter kierowniczy;
- 3) w Krajowej Radzie Sądownictwa – członka;

- 4) w Sądzie Najwyższym, Naczelnym Sądzie Administracyjnym, sądach powszechnych i szczególnych – sędziego i asesora;
- 5) w prokuraturze – prokuratora i asesora;
- 6) notariusza, adwokata i radcy prawnego;
- 7) w Kancelarii Prezydenta, Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu – obsadzanych na podstawie mianowania lub powołania oraz kierowniczych lub samodzielnych;
- 8) w Komitecie Obrony Kraju, w jego organach wykonawczych i opiniodawczo–doradczych;
- 9) w Siłach Zbrojnych – związanych z zajmowaniem etatu pułkownika oraz wyższych i attache wojskowego lub ich odpowiedników;
- 10) w Urzędzie Ochrony Państwa – szefa urzędu, szefa delegatury, dyrektora zarządu lub biura oraz ich zastępców;
- 11) w Policji, Straży Granicznej, Służbie Więziennej i Państwowej Straży Pożarnej – związane z zajmowaniem etatu pułkownika (inspektora) i wyższego;
- 12) w Polskiej Telewizji, Polskim Radiu, Polskiej Agencji Prasowej i w innych środkach masowego przekazu stanowiących własność Skarbu Państwa, albo w których Skarb Państwa posiada większość udziałów lub kontrolny pakiet akcji – prezesa, wiceprezesa, dyrektora, członka rady nadzorczej i zarządu, redaktora naczelnego i jego zastępcy, kierownika działu;
- 13) a) w Polskiej Akademii Nauk – prezesa, wiceprezesa, sekretarza naukowego, przewodniczącego, wiceprzewodniczącego i sekretarza komitetu naukowego, dyrektora instytutu,
b) w państwowych szkołach wyższych – pochodzących z wyboru albo podlegających zatwierdzeniu przez senat,
c) w państwowych instytutach naukowo–badawczych – dyrektora, wicedyrektora, sekretarza naukowego i przewodniczącego rady naukowej,
d) w szkołach publicznych – dyrektora i wicedyrektora;
- 14) w Narodowym Banku Polskim, w bankach i przedsiębiorstwach państwowych, w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego, w których większość udziałów posiada Skarb Państwa; w spółkach akcyjnych, w których Skarb Państwa ma kontrolny pakiet akcji – prezesa, wiceprezesa, członka rady nadzorczej lub zarządu, dyrektora i wicedyrektora departamentu oraz innych kierowniczych.

3. Spełnienie takich samych warunków wstępnych niezbędne jest do pracy w placówkach dyplomatycznych, konsularnych i innych przedstawicielstwach zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

Art.2

1. Warunkiem wstępnym dla pełnienia funkcji określonych w art.1 ust.1 jest przedłożenie odpowiedniego oświadczenia i zaświadczenia, a w razie występowania przeszkody wymienionej w art.3 ust.1 publiczne ujawnienie pełnych materiałów, na podstawie których wydano zaświadczenie.

2. Warunkiem wstępnym pełnienia funkcji lub zajmowania stanowisk określonych w art.1 ust.2 i 3 jest niewystępowanie przeszkody, o której mowa w art.3 ust.1.

Art.3

1. Przeszkodę do zajmowania stanowisk lub pełnienia funkcji wymienionych w art.1 ust.2 stanowi fakt, iż dana osoba w okresie od 21 lipca 1944 r. do dnia 4 czerwca 1989 r. była:

- 1) funkcjonariuszem Resortu Bezpieczeństwa Publicznego, Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego, Komitetu d/s Bezpieczeństwa Publicznego, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, z wyłączeniem funkcjonariuszy MO zatrudnionych w służbach: kryminalnych, ruchu drogowego, zdrowia, finansowych i zwalczania przestępstw gospodarczych oraz funkcjonariuszy Straży Pożarnej;
- 2) żołnierzem zawodowym Głównego Zarządu Informacji Wojskowej, Zarządu II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Wojskowej Służby Wewnętrznej;
- 3) osobą, która współpracowała z instytucjami wymienionymi w pkt 1-2 (z zachowaniem wyłączenia w pkt 1), a w szczególności określoną w terminologii służbowej jako: informator, tajny współpracownik, kontakt operacyjny w Departamencie I Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, kontakt informacyjno-służbowy, kontakt służbowy, kontakt poufny, konsultant, punkt korespondencyjny;
- 4) w Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej lub Polskiej Partii Robotniczej – członkiem: Komitetu Centralnego lub jego zastępcą, Centralnej Komisji Kontroli Partyjnej (Kontrolno-Rewizyjnej), komitetu wojewódzkiego lub jego zastępcą, wojewódzkiej komisji kontroli partyjnej (kontrolno-rewizyjnej), egzekutywy komitetu powiatowego (miejskiego, dzielnicowego), sekretarzem komitetu gminnego (albo równorzędnego), sekretarzem komitetu zakładowego (albo równorzędnego), a także pracownikiem politycznym tych instancji,
- 5) dyrektorem lub zastępcą dyrektora wydziału spraw wewnętrznych prezydium wojewódzkiej rady narodowej lub wydziału spraw społeczno-administracyjnych urzędu wojewódzkiego,
- 6) osobą zajmującą kierownicze stanowisko w Urzędzie do Spraw Wyznań lub w wydziale do spraw wyznań,

7) osobą zajmującą kierownicze stanowisko w Głównym Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk lub w podległej mu placówce terenowej.

2. Uznaje się, iż współpraca osoby, która nie ukończyła 18 lat z instytucjami wymienionymi w ust.1 pkt 1 i 2 nie jest przeszkodą w rozumieniu niniejszej ustawy.

Art.4

1. Wystąpienie przeszkody określonej w art.3 powoduje utratę pełnionej funkcji lub zajmowanego stanowiska, z zastrzeżeniem ust.2.

2. Skutek określony w ust.1 nie obejmuje osób pełniących funkcje określone w art.1 ust.1. w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy. Wobec takich osób materiały potwierdzające wystąpienie przeszkody zostają ujawnione, chyba że osoba ta w terminie 90 dni od dnia wejścia w życie ustawy zrzeknie się mandatu lub urzędu.

3. Decyzję o ujawnieniu materiałów podejmują organy, którym określone osoby składają oświadczenia i zaświadczenia, zaś decyzję o utracie stanowiska lub pełnionej funkcji, podejmie odpowiedni organ w trybie przewidzianym przez przepisy dotyczące rozwiązania stosunku pracy lub pozbawienia funkcji.

Art.5

1. Osoby kandydujące do sprawowania urzędu lub pełnienia funkcji określonych w art. 1 ust.1 przedkładają właściwej komisji wyborczej pisemne oświadczenie o niewystępowaniu przeszkody wymienionej w art.3 ust.1 oraz odpis wystąpienia do Ministra Spraw Wewnętrznych o wydanie zaświadczenia, potwierdzającego niewystępowanie przeszkody określonej w art.3 ust.1. pkt 1-3 Wybrany kandydat składa przepisana prawem przysięgę lub ślubowanie po złożeniu zaświadczenia wydanego przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

2. Osoby, ubiegające się o stanowiska lub kandydujące do pełnienia funkcji, wymienione w art.1 ust.2 i 3 przedkładają pisemne oświadczenie o niewystępowaniu przeszkody określonej w art.3 ust.1 oraz zaświadczenie wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych potwierdzające niewystępowanie przeszkody określonej w art.3 ust.1. pkt 1-3.

3. W przypadkach określonych w ust.1 i 2 osoby kandydujące do pełnienia funkcji oraz ubiegające się o stanowisko wymienione w art.1.przedkładają ponadto pisemne oświadczenie, że nie są ani nie były współpracownikami obcych służb specjalnych.

4. W przypadkach określonych w ust. 1-3 przepisy o odpowiedzialności za fałszywe zeznania stosuje się odpowiednio.

Art.6

1. Minister Spraw Wewnętrznych przedkłada oświadczenie określone w art.5 Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, w terminie 7 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Oświadczenie Ministra Spraw Wewnętrznych podlega rozpoznaniu przez Komisję Odwoławczą, o której mowa w art.10. Przepis art.15 nie stosuje się.

2. Zaświadczenia i oświadczenia określone w art.5 przedkładają w terminie 45 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy: Prezydent, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, przewodniczący Trybunału Konstytucyjnego, prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich, prezes Rady Ministrów, przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa, Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, członkowie Komisji Odwoławczej, o której mowa w art.10 – Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego; Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego – Prezydium Sejmu; poseł – Marszałkowi Sejmu, zaś senator – Marszałkowi Senatu.

3. Pełniący funkcje lub zajmujący stanowiska określone w art.1 szczebla ponadwojewódzkiego oraz wojewodowie i wicewojewodowie zobowiązani są do przedłożenia kierownikowi urzędu, organu lub instytucji, w której są zatrudnieni, zaświadczenia i oświadczenia określonego w art.5, w terminie 75 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

4. Pozostałe osoby pełniące funkcje lub zajmujący stanowiska określone w art.1 zobowiązani są do przedłożenia kierownikowi urzędu, organu lub instytucji, w której są zatrudnieni, zaświadczenia i oświadczenia określonego w art.5, w terminie 135 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

5. Niezłożenie zaświadczenia i oświadczenia we wskazanym w ustawie terminie równoznaczne jest z rezygnacją z zajmowanego stanowiska.

6. W wypadku niezłożenia w określonym terminie zaświadczenia przez osoby wymienione w art.1 ust.1, organ któremu zaświadczenie to miało być złożone, występuje do MSW o wydanie zaświadczenia.

Art.7

1. Minister Spraw Wewnętrznych zobowiązany jest do wydania zaświadczenia o występowaniu lub niewystępowaniu przeszkód wymienionych w art.3 ust.1 odpowiednio w terminie 30, 60 i 120 dni od dnia wystąpienia o to zaświadczenie.

2. Minister Spraw Wewnętrznych zobowiązany jest na żądanie osoby, której wydał zaświadczenie o wystąpieniu okoliczności wymienionych w art.3 ust.1, do zapoznania jej z dokumentami stanowiącymi podstawę wydania tego zaświadczenia.

3. Organy państwowe posiadające dokumenty lub informacje niezbędne do wydania zaświadczenia, zobowiązane są do ich udostępnienia w terminie 7 dni na żądanie Ministra Spraw Wewnętrznych.

Art.8

1. Osobom pełniącym i ubiegającym się o stanowiska wymienione w art.1, przysługuje prawo pisemnego wystąpienia do Ministra Spraw Wewnętrznych o wydanie zaświadczenia, określonego w art.5.

2. Podpis osoby występującej o wydanie zaświadczenia, określonego w art.5, powinien być poświadczony notarialnie.

Art.9

1. Prezydent, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu, Prezes Rady Ministrów oraz Prezes Najwyższej Izby Kontroli może wystąpić do Ministra Spraw Wewnętrznych o wydanie zaświadczenia, o którym mowa w art.5, dotyczącego każdego obywatela polskiego, jeśli wymaga tego ważny interes Państwa.

2. Organ wydający koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej może zwrócić się do Ministra Spraw Wewnętrznych o wydanie zaświadczenia, określonego w art.5, dotyczącego osoby ubiegającej się o wydanie takiej koncesji.

Art.10

1. Treść zaświadczenia, o którym mowa w art.7 ust.2 może być zaskarżona do Komisji Odwoławczej, zwanej dalej Komisją.

2. Komisję, w składzie co najmniej 25 członków, powołuje Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, po uprzednim sprawdzeniu w trybie przewidzianym niniejszą ustawą, że w stosunku do nich nie występują okoliczności wymienione w art.3 ust.1.

3. Przewodniczącego i dwóch wiceprzewodniczących Komisji powołuje spośród jej członków Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

4. Kadencja Komisji trwa 5 lat.

Art.11

1. Na członka Komisji powołana może być osoba, wobec której nie występują przeszkody wymienione w art.3 ust.1, i która:

1) posiada obywatelstwo polskie;

- 2) posiada pełną zdolność do czynności prawnych;
- 3) korzysta z pełni praw publicznych;
- 4) jest nieskazitelnego charakteru;
- 5) ukończyła 35 lat.

2. Członkiem Komisji nie może być poseł ani senator.

Art.12

Członkowie Komisji są w sprawowaniu swojego urzędu niezawiśli i podlegają tylko ustawom.

Art.13

Do członków Komisji stosuje się odpowiednio przepisy o odpowiedzialności dyscyplinarnej i o zawieszeniu w czynnościach służbowych przewidziane w art.80–106 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jednolity Dz.U. Nr 23 z 1990 r., poz.138, z późn.zm.), z następującymi zmianami:

- 1) zamiast kar dyscyplinarnych przeniesienia na inne stanowisko służbowe oraz kary wydalenia ze służby sędziowskiej, przewiduje się karę odwołania ze stanowiska członka Komisji;
- 2) wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego mogą zgłosić: Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego oraz przewodniczący Komisji;
- 3) po uprawomocnieniu się wyroku sądu dyscyplinarnego przewodniczący sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji przesyła odpis wyroku Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego i przewodniczącym Komisji, którzy wykonują wyrok;
- 4) przepisów art.98–99 nie stosuje się.

Art.14

1. Komisja rozpoznaje sprawy w składzie pięcioosobowym.
2. Przewodniczącym składu może być tylko osoba, która ukończyła wyższe studia prawnicze.
3. Postępowanie przed Komisją jest niejawne.
4. Szczegółowe zasady i tryb postępowania przed Komisją oraz zasady wynagradzania członków Komisji określi Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia.
5. Do postępowania przed Komisją stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania administracyjnego. Art.196 kpa nie ma zastosowania.

Art.15

Postępowanie wszczyna się na wniosek:

- 1) osoby, która otrzymała zaświadczenie potwierdzające występowanie przeszkody określone w art.3 ust.1, złożony w terminie 14 dni od dnia doręczenia zaświadczenia;
- 2) Prezydenta, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, Prezesa Rady Ministrów, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli – w odniesieniu do wskazanych przez nich osób;
- 3) kierownika urzędu, organu lub instytucji – w odniesieniu do zatrudnionych w nich osób, jeśli przedłożone przez te osoby zaświadczenia lub oświadczenia budzą uzasadnione wątpliwości.

Art.16

Wszystkie organy państwowe, w szczególności podległe Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Obrony Narodowej, zobowiązane są do udostępnienia Komisji posiadanych materiałów potrzebnych jej do rozpoznawania spraw, w tym materiałów oznaczonych klauzulą "tajne specjalnego znaczenia".

Art.17

Członkowie Komisji zobowiązani są do zachowania w tajemnicy faktów, o których dowiedzieli się w toku jej pracy. Komisja może podjąć decyzję o ujawnieniu określonych faktów na żądanie osoby, której fakty te dotyczą, a także gdy osoba ta im publicznie zaprzecza.

Art.18

Rozstrzygnięcie Komisji dotyczące tego, czy istnieją wskazane w art.3 ust.1 przeszkody do zajmowania stanowiska wymienionego w art.1, jest ostateczne i nie podlega zażaleniu.

Art.19

Ustawa wchodzi w życie po upływie 60 dni od dnia ogłoszenia i obowiązuje przez lat 10.

U Z A S A D N I E N I E

1. W dniu 17 czerwca 1992 r. Senat podjął Uchwałę w sprawie procesu ujawniania byłych współpracowników SB i UB, w której – między innymi – stwierdził "że konieczność usunięcia byłych pracowników i współpracowników UB i SB z ważnych w Państwie funkcji publicznych oraz stworzenia przesłanek prawnych do nieobejmowania przez te osoby takich funkcji w przyszłości – jest minimalnym postulatem sprawiedliwości i warunkiem bezpiecznego rozwoju demokracji w Polsce". Senat zobowiązał Komisję Praw Człowieka i Praworządności, Komisję Inicjatyw i Prac Ustawodawczych oraz Komisję Konstytucyjną do opracowania projektu odpowiedniej ustawy. Niniejszy projekt ustawy o warunkach wstępnych zajmowania niektórych stanowisk w Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi wykonanie tego zadania.

2. Podstawowym założeniem projektu jest nieujawnianie, jak długo jest to możliwe, informacji o ewentualnej agenturalnej przeszłości osoby zajmującej ważne stanowisko państwowe lub się o nie ubiegającej. Wiadomość, że informacja taka jest w posiadaniu władz, udzielana ma być najpierw samemu zainteresowanemu, i to on, jeśli będzie chciał pozostać na zajmowanym stanowisku lub będzie się o jego zajęcie ubiegał, będzie musiał przekazać ją swojemu przyszłemu zwierzchnikowi, lub wskazanej w ustawie osobie zaufania publicznego. Uniknięcie tej konsekwencji zawsze będzie możliwe przez proste odstąpienie od zamiaru pozostawania lub pozostania ważnym funkcjonariuszem państwowym. Projekt zmierza więc konsekwentnie nie do ogłaszania nazwisk agentów, ale do eliminowania będących nimi osób z ważnych dla państwa stanowisk. Podyktowane jest to obawą, że pozostając na nich mogą być ze szkodą dla państwa szantażowane upublicznieniem swojej przeszłości.

3. W art.1 projektu wylicza się urzędy, funkcje i stanowiska państwowe, do których pełnienia niezbędne jest odpowiadanie warunkom wstępnym określonym w dalszych przepisach projektu.

Nieodpowiadanie im stanowi nieusuwalną przeszkodę do ich pełnienia. Chodzi tu z jednej strony o zajmowanie urzędu Prezydenta i pełnienie funkcji posła, senatora i radnego, a więc o przedstawicieli władz państwowych i samorządowych pochodzących z wyboru, oraz o zajmowanie stanowisk w bezpośrednio je obsługującym aparacie (Kancelarii Prezydenta, Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu). Z drugiej strony chodzi o kluczowe stanowiska państwowe w naczelnym organach administracji państwowej, rządowej i samorządowej, w sądownictwie, w wojsku, w policji i organach bezpieczeństwa państwowego, w środkach masowego przekazu, w nauce, szkolnictwie państwowym oraz w bankach i przedsiębiorstwach państwowych i spółkach z udziałem kapitału państwowego.

4. W art.3 wymienia się przeszkody do pełnienia funkcji i urzędów określonych w art.1. Przeszkodami tymi są: praca w organach bezpieczeństwa i wywiadu PRL, różne formy tajnego współdziałania z tymi organami, a ponadto zajmowanie określonych stanowisk w aparacie partyjnym, kierowniczych stanowisk w dawnym Urzędzie do Spraw Wyznań oraz w Głównym Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, tj. organach fizycznego i umysłowego niewolenia społeczeństwa. Przyjęte w art.3 daty dnia 21 lipca 1944 r. oraz dnia 4 czerwca 1989 r., wiążą się z jednej strony z symboliczną datą powstania PRL, a z drugiej – z dniem wyborów przeprowadzonych w wyniku porozumień Okrągłego Stołu.

5. Skutki wystąpienia przeszkody w pełnieniu urzędów, funkcji i zajmowania stanowisk, o których mowa w art.1 uzależnione są od tego czy chodzi tu o urzędy i funkcje pochodzące z wyboru czy o stanowiska obsadzone w drodze powołania, mianowania lub innego sposobu nawiązania stosunku pracy albo stosunku służbowego. W wypadku ujawnienia przeszkody do pozostawania na piastowanym urzędzie lub dalszego pełnienia funkcji przez osobę wybraną, pozostawia się jej 90 dni na zrzeczenie się mandatu, a po bezskutecznym upływie tego terminu informuje się opinią publiczną o istniejącej przeszkodzie i jej rodzaju (art.4 ust.2). Jeśli chodzi o osoby nowowybrane, co do których istnieją przeszkody z art.3, warunkiem objęcia przez nie urzędu lub funkcji jest uprzednie ujawnienie przed opinią publiczną materiałów świadczących o występowaniu tej przeszkody (art.2 ust.1). W odniesieniu do pozostałych funkcji i stanowisk warunkiem ich objęcia jest niewystępowanie przeszkody, o której mowa w art.3 (art.2 ust.2); ujawnienie takiej przeszkody w wypadku osób je piastujących, powoduje utratę funkcji lub stanowiska (art.4 ust.1)

6. Dalsze przepisy projektu regulują sprawę sposobu postępowania i nakładają rozmaite obowiązki, których wypełnianie warunkuje realizację owego postępowania. Od kandydującego na określony urząd lub stanowisko projekt wymaga przedłożenia – jeśli jest to urząd lub funkcja pochodząca z wyboru – Państwowej Komisji Wyborczej, a jeśli chodzi o inne stanowiska – najogólniej mówiąc – szefowi urzędu, w którym będzie pracować, trzech dokumentów (art.5 i 6). Pierwszym z nich jest własne oświadczenie, że w wypadku je przedkładającego nie zachodzi żadna z przeszkód wymienionych w art.3. Drugim dokumentem jest zaświadczenie Ministra Spraw Wewnętrznych stwierdzające, że kandydujący nie był pracownikiem ani tajnym współpracownikiem organów i służb wymienionych w art.3., zaś w wypadku ubiegania się o urząd lub funkcję pochodzącą z wyboru – odpis wystąpienia do Ministra Spraw Wewnętrznych o wydanie takiego zaświadczenia. Poprzestanie w tym wypadku na odpisie wystąpienia związane jest ze sztywnym

kalendarzem wyborczym, nie pozwalającym na czekanie na wydanie zaświadczenia. Wreszcie trzecim dokumentem jest oświadczenie, że kandydujący nie jest ani nie był współpracownikiem obcych służb specjalnych. Dostarczenie oświadczenia niezgodnego z prawdą zagrożone jest odpowiedzialnością za złożenie fałszywego zeznania. W wypadku ubiegania się o urząd lub funkcję pochodzącą z wyboru, osoby wybrane mogą złożyć wymaganą prawem przysięgę lub ślubowanie dopiero po przedłożeniu zaświadczenia wydanego przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

7. Opisany wyżej sposób postępowania wymaga precyzyjnego określenia komu przedkładać mają swoje oświadczenia i zaświadczenia osoby piastujące najwyższe urzędy w państwie oraz Minister Spraw Wewnętrznych – ze względu na jego szczególną rolę osoby wystawiającej zaświadczenia. Chodzi tu więc o Prezydenta, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu, przewodniczącego Trybunału Konstytucyjnego, prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, prezesa Rady Ministrów, przewodniczącego Krajowej Rady Sądownictwa, prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego (którzy składają swoje oświadczenia i zaświadczenia Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego), o tegoż Pierwszego Prezesa (składającego te dokumenty Prezydium Sejmu), posłów (Marszałkowi Sejmu), senatorów (Marszałkowi Senatu). Art.6 projektu precyzuje również komu składają te dokumenty pełniący inne funkcje i zajmujący inne stanowiska. Niezłożenie zaświadczenia i oświadczeń wymienionych w art.5 w przepisany terminie równoznaczne jest ze zrzeczeniem się urzędu lub rezygnacją z zajmowanego stanowiska.

8. Dalsze przepisy projektu (art.7 i 8) nakładają na Ministra Spraw Wewnętrznych obowiązek wystawienia zaświadczenia i wyposażają kandydującego na określony urząd, funkcję lub stanowisko, a także je piastującego, w prawo do wystąpienia do Ministra Spraw Wewnętrznych o wydanie takiego zaświadczenia. Ponadto prawo takie, i to w odniesieniu do każdego obywatela polskiego, ma mieć Prezydent, Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu oraz prezes Najwyższej Izby Kontroli, "jeśli wymaga tego ważny interes Państwa". Prawo takie ma mieć również organ wydający koncesje na prowadzenie działalności gospodarczej, w odniesieniu do osób ubiegających się o takie koncesje (art.9 ust.2).

9. Na tle wykonania ustawy pojawiać się mogą rozmaite spory. Przede wszystkim osoba, która otrzymała zaświadczenie od Ministra Spraw Wewnętrznych stwierdzające występowanie przeszkody w pełnieniu przez nią urzędu, funkcji lub stanowiska, może czuć się skrzywdzona treścią tego zaświadczenia. Powstaje więc potrzeba utworzenia jakiegoś organu, który by spory takie rozstrzygał. Projekt przewiduje, że organem takim ma być Komisja Odwoławcza (art.10). Powoływana ona byłaby przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w składzie co najmniej 25 osób, odpowiadających podobnym warunkom

co kandydaci na sędziów sądów powszechnych, na okres 5 lat (art.10 i 11). Członkowie Komisji byłoby w sprawowaniu swojego urzędu niezawisli i podlegali tylko ustawom, podobnie jak sędziowie (art.12). Tryb odwołania członków Komisji byłby taki jak sędziów, a więc wyłącznie w drodze postępowania dyscyplinarnego (art.13).

10. Komisja Odwoławcza ma rozpoznawać sprawy w składach pięcioosobowych w postępowaniu niejawnym, przy czym szczegółowe zasady i tryb tego postępowania określić ma i opublikować Minister Sprawiedliwości. Do postępowania przed Komisją stosować się będzie odpowiednio przepisy kodeksu postępowania administracyjnego (art.14). Wszczęcie postępowania przed Komisją dokonywane będzie na wniosek osoby niezadowolonej z treści otrzymanego zaświadczenia, Prezidenta, Marszałka Sejmu, Marszałka Senatu oraz prezesa Najwyższej Izby Kontroli, a także kierownika urzędu, organu lub instytucji – w odniesieniu do zatrudnionych w nich osób, jeśli przedłożone przez te osoby zaświadczenia lub oświadczenia wzbudzą uzasadnione wątpliwości (art.15). Jak widać krąg podmiotów mogących składać wnioski o wszczęcie postępowania przed Komisją jest nader ograniczony. Rozstrzygnięcia Komisji co do istnienia przeszkód wskazanych w art.3 mają być ostateczne (art.18).

11. Do należytego wykonywania przez Komisję powierzonych jej zadań niezbędne jest, aby miała ona ustawowo zagwarantowany dostęp do wszelkich potrzebnych jej materiałów, również tych objętych klauzulą "tajne specjalnego znaczenia". Obowiązek udostępniania jej takich materiałów nałożony ma być na wszelkie organy państwowe, a w szczególności na podległe Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Ministrowi Obrony Narodowej (art.16). Równocześnie nakłada się na członków Komisji obowiązek zachowania w tajemnicy faktów, z którymi zapoznali się w toku jej pracy (art.17).

12. Tajność prac Komisji spowodowana jest z jednej strony dbałością o interes Państwa, z drugiej zaś – o interes osoby, której postępowanie przed Komisją dotyczy. Określone fakty odnoszące się do tej ostatniej osoby może Komisja jednak ujawnić, jeśli osoba ta tego żąda, ale także, gdy im publicznie zaprzecza (art.17).

13. Ustawa pomyślana jest jako mająca mieć ograniczony okres obowiązywania. Utraci swoją moc po upływie 10 lat od dnia wejścia w życie (art.19).

U C H W A Ł A
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 28 lipca 1992 r.

**w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy
o przeciwdziałaniu szkodliwości używania tytoniu**

Na podstawie art.20 ust.4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Senat postanawia
wnieść do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy o przeciwdziałaniu szkodliwości
używania tytoniu.

Jednocześnie upoważnia senatora Adama Struzika do reprezentowania
stanowiska Senatu w dalszych pracach nad projektem.

MARSZAŁEK SENATU

August CHEŁKOWSKI

U S T A W A

z dnia

o przeciwdziałaniu szkodliwości używania tytoniu

Art.1.

Organy państwowe i organy samorządowe są zobowiązane do podejmowania działań, zmierzających do przeciwdziałania negatywnym następstwom używania tytoniu, oraz wspierania w tym zakresie działalności organizacji społecznych i wyznaniowych, instytucji i zakładów pracy.

Art.2

Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) tytoń – rośliny tytoniowe oraz wszelkie wyprodukowane z nich wyroby, takie jak papierosy, cygara, tytoń fajkowy i inne wyroby zawierające tytoń lub jego składniki,
- 2) choroby związane z używaniem tytoniu – choroby, które częściej występują u osób używających tytoń i narażonych na dym tytoniowy.

Art.3

Zadania w zakresie przeciwdziałania szkodliwym skutkom używania tytoniu realizuje się w szczególności poprzez:

- 1) działalność informacyjną i wychowawczą w zakresie szkodliwych skutków używania tytoniu.
- 2) ochronę niepalących przed biernym paleniem,
- 3) wprowadzanie norm zmniejszających zawartość substancji trujących w wyrobach tytoniowych,
- 4) zakaz promocji i reklamy wyrobów tytoniowych,
- 5) poradnictwo w zakresie leczenia odwykowego dla osób uzależnionych od tytoniu,
- 6) wczesne wykrywanie i leczenie chorób związanych z używaniem tytoniu.

Art.4

Rada Ministrów, po zasięgnięciu opinii Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Naczelnej Rady Lekarskiej, opracuje program zawierający podstawowe założenia polityki ekonomicznej, w szczególności celnej oraz systemu podatkowego, zmierzające do ograniczenia używania wyrobów tytoniowych.

Art.5

Minister Edukacji Narodowej zapewni w programach nauczania prowadzenie zajęć dotyczących szkodliwości używania tytoniu.

Art.6

1. Zabrania się prowadzenia na obszarze kraju reklamy wyrobów tytoniowych, a także wszelkiej innej działalności mającej na celu promocję wyrobów tytoniowych i związanych z nimi symboli, z uwzględnieniem treści ust.5.
2. Zabrania się rozpowszechniania telewizyjnych audycji publicystycznych, pochodzących od nadawców krajowych, które mogłyby bezpośrednio lub pośrednio propagować używanie tytoniu.
3. Na każdym opakowaniu wyrobów tytoniowych przeznaczonych do obrotu handlowego powinna być uwidoczniona informacja w języku polskim o negatywnych skutkach używania tytoniu oraz o zawartości głównych substancji szkodliwych.
4. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej po zasięgnięciu opinii Naczelnej Rady Lekarskiej ustali wzory informacji, o których mowa w ust.3.
5. Zakaz reklamy, o którym mowa w ust.1, nie dotyczy prasy wydawanej zagranicą, a rozpowszechnianej na terenie kraju.

Art.7

Zabrania się sprzedaży tytoniu:

- 1) osobom do lat 18,
- 2) w automatach,
- 3) w szkołach i innych placówkach wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych,
- 4) w Zakładach Opieki Zdrowotnej.

Art.8

1. Zabrania się palenia tytoniu:
  - 1) w środkach i obiektach publicznej komunikacji krajowej,
  - 2) w pomieszczeniach zamkniętych przeznaczonych do użytku publicznego,
  - 3) w miejscach pracy w pomieszczeniach, gdzie pracują lub przebywają niepalący,
  - 4) w zakładach opieki zdrowotnej,
  - 5) w placówkach oświatowych.
2. Palenie tytoniu w miejscach wymienionych w ust.1 pkt 1-5 może być dozwolone w wyodrębnionych do tego celu pomieszczeniach.
3. Zakaz palenia tytoniu może być również wprowadzony w miejscach innych niż wymienione w ust.1, jeżeli przemawia za tym charakter takiego miejsca lub całego obiektu.
4. Miejsca, w których obowiązuje zakaz palenia tytoniu powinny być wyraźnie oznaczone.
5. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej określi w drodze rozporządzenia zasady ustanawiania zakazu palenia tytoniu w miejscach innych niż ustalone w ust.1 oraz warunki palenia tytoniu w miejscach pracy, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony osób niepalących przed skutkami biernego palenia.

Art.9

W restauracjach, kawiarniach lub lokalach rozrywkowych można wydzielić pomieszczenia w których palenie tytoniu jest zabronione.

Art.10

1. Dopuszczalne zawartości substancji szkodliwych dla zdrowia w wyrobach tytoniowych określa Minister Zdrowia i Opieki Społecznej w porozumieniu z Polskim Komitetem Normalizacji Miar i Jakości. Zawartości te, a w szczególności ilości ciał smolistych w wyrobach tytoniowych powinny ulegać stałemu zmniejszaniu.
2. Wyrobów tytoniowych, w których zawartość substancji szkodliwych przekracza wartości określone na podstawie ust.1, nie dopuszcza się do sprzedaży na obszarze kraju. Nadzór w tym zakresie sprawuje Państwowa Inspekcja Sanitarna.

Art.11

Kto sprzedaje wyroby tytoniowe wbrew zakazowi określonymu w art.7, podlega karze grzywny.

Art.12

Kto pali tytoń w miejscach objętych zakazem palenia, podlega karze grzywny.

Art.13

Kto:

- 1) prowadzi reklamę lub promocję wyrobów tytoniowych,
- 2) wprowadza do obrotu handlowego wyroby tytoniowe bez uwidocznienia na opakowaniach informacji o negatywnych skutkach używania tytoniu oraz zawartości substancji szkodliwych,
- 3) produkuje lub sprzedaje wyroby tytoniowe, w których zawartość substancji szkodliwych przekracza dopuszczalne ilości,

podlega karze aresztu lub grzywny.

Art.14

W wypadkach określonych w art.13, 14 i 15 orzekanie następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Art.15

Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Cel ustawy wyjaśniony jest w jej tytule. Uzasadnienie włączenia ustawodawstwa w działalność zmierzającą do ograniczenia plagi używania tytoniu w Polsce opiera się na doświadczeniach krajów skandynawskich. Wprowadzenie odpowiednich ustaw zaowocowało tam spadkiem ilości osób palących, a niedługo potem również częstości występowania chorób odtytoniowych.

W Polsce nie ma ustawy zakazującej reklamy tytoniu, wprowadzania na rynek nowych jego form, biorącej w obronę niepalących, jak też ograniczającej skutki nałogu u tych, którzy palić przestać nie chcą, czy nie potrafią.

Można spodziewać się, że po uchwaleniu ustawy zmniejszy się ilość wypalanych papierosów. Określenie na właściwym poziomie ich ceny poprzez odpowiednią politykę finansową (papierosy są wciąż relatywnie tanie w Polsce) zapobiegnie spadkowi wpływów dla budżetu, jakie mogłyby nastąpić z powodu spodziewanego obniżenia się zakupów wyrobów tytoniowych. Jednocześnie zaczną pojawiać się korzyści wynikające ze spadku ich spożycia. Korzyści zdrowotne, a te są również pośrednio korzyściami ekonomicznymi będą przejawiać się w zmniejszeniu liczby zachorowań, świadczeń z tytułu inwalidztwa oraz absencji w pracy.

U C H W A Ł A

SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 28 lipca 1992 r.

**w sprawie wniesienia do Sejmu projektu ustawy
zmieniającej ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń
wydanych wobec osób represjonowanych za działalność
na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego**

Na podstawie art.20 ust.4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Senat postanawia wnieść do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy zmieniającej ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Jednocześnie upoważnia senatora Leszka Lewoca do reprezentowania stanowiska Senatu w dalszych pracach nad projektem.

MARSZAŁEK SENATU

August CHEŁKOWSKI

U S T A W A

z dnia .....

**zmieniająca ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń
wydanych wobec osób represjonowanych za działalność
na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego**

Art. 1.

W ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149) w art. 11 w ust. 2 na końcu zdania kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje wyrazy "przy czym termin określony w ust. 1 nie ma zastosowania."

Art. 2.

Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Nowelizacja ustawy z 23.II.1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149) zmierza do wydłużenia terminu o charakterze prekluzyjnym, związanego z dochodzeniem roszczeń odszkodowawczych w sytuacji, gdy nie poprzedza tych roszczeń postanowienie sądowe o uznaniu orzeczenia za nieważne albo wyrok uniewinniający lub umarzający postępowanie.

Roszczenia odszkodowawcze mogą mieć formę żądania odszkodowania za poniesioną szkodę, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę i kosztów symbolicznego upamiętnienia osoby niesłusznie represjonowanej.

W aktualnym stanie prawnym termin do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych na podstawie cytowanej ustawy wynosi:

1. 1 rok od daty uprawomocnienia się postanowień Sądu stwierdzających nieważność orzeczeń represjonujących (art. 8 ust. 2),
2. 1 rok od daty wejścia w życie ustawy (23.V.1991 r.) czyli do dnia 23.V.1992 r. w zakresie:
  - a) roszczeń odszkodowawczych w związku z ich nie zasądzeniem w przeszłości, mimo wydanych orzeczeń uniewinniających lub umarzający postępowanie z powodów określonych w art. 11 pkt 1 kpk przysługujących osobom tymczasowo aresztowanym lub zatrzymanym (art. 11 ust. 1),
  - b) roszczeń odszkodowawczych związanych z pozbawieniem wolności lub życia bez przeprowadzenia zakończonego orzeczeniem postępowania (art. 11 ust. 2).

Zróżnicowanie powyższych terminów wynika głównie z faktu czy uprawnienie do roszczeń wiąże się z "formalnym osądzeniem" represjonowanego i unieważnieniem tego orzeczenia obecnie na podstawie cytowanej ustawy, czy tylko z faktem uwięzienia lub pozbawienia życia, bez prowadzonego postępowania (lub nie zakończenia go orzeczeniem) albo niezasądzenia odszkodowania w przeszłości, mimo uniewinnienia lub umorzenia postępowania z przyczyn określonych w art. 11 pkt 1 kpk.

Ponieważ cytowana ustawa nie określa terminów do zgłaszania wniosków o unieważnienie karnych orzeczeń represyjnych, osoby uprawnione (represjonowani lub ich niektórzy bliscy) będą mogli przez nieokreślony czas dochodzić roszczeń odszkodowawczych, byle został zachowany termin 1-letni od daty uprawomocnienia się postanowienia unieważniającego.

W gorszej o wiele sytuacji znajduje się grupa uprawnionych, o których mowa w art.11 ust.2, a którzy pozbawieni są prawa do dochodzenia roszczeń już po dniu 23.V.1992 roku.

Rodzić to może negatywne odczucia społeczne wśród szerokiego kręgu osób represjonowanych oraz ich bliskich.

Ustawa wydaje się, nie była szeroko propagowana w zakresie roszczeń odszkodowawczych związanych z pozbawieniem życia lub wolności bez formalnego wyroku z powodu działalności niepodległościowej.

Ta kategoria uprawnionych nie korzystała też w praktyce z instytucjonalnych pouczeń o uprawnieniach do odszkodowań, które w myśl art. 6 cyt. ustawy stosowano przy ogłaszaniu przez Sądy orzeczeń unieważniających.

Nie bez znaczenia jest i to, że w sprawach o unieważnienie zapadłych orzeczeń istnieje szerszy krąg podmiotów uprawnionych do składania wniosków (np. organizacja kombatancka, RPO, MS, prokurator) i od nich może płynąć informacja o uprawnieniach do odszkodowania, a często o samej sprawie zakwalifikowanej do unieważnienia "z urzędu".

W zakresie drugiej kategorii osób nie podejmujących tej "fazy unieważniającej", krąg uprawnionych do kierowania żądań odszkodowawczych (z wyjątkiem kosztów upamiętnienia – art. 9 cyt. ustawy) jest ograniczony tylko do osób represjonowanych lub ich osób bliskich, a więc zdane są one głównie na własne siły i własną orientację w tych sprawach.

Aktualnie wiele spraw, zwłaszcza tych o charakterze odszkodowawczym, nie zostało jeszcze rozpoznanych przez Sądy. Wpływ na ten stan rzeczy mają trudności kadrowe i finansowe organów wymiaru sprawiedliwości. Najlepszą zaś formą odbioru społecznego są właśnie zasądzone odszkodowania, zwłaszcza już wypłacone.

Nie można również wykluczyć i takiej sytuacji, że po 23.V.1992 r., jeżeli zostaną ustalone np. przypadki pozbawienia życia z powodu działalności niepodległościowej (dopiero śledztwa w tych sprawach zaczynają się toczyć, czego przykładem może być Ds. 13/92 Prokuratury Wojewódzkiej w Suwałkach), sukcesorzy tych osób będą pozbawieni wszelkich roszczeń o charakterze odszkodowawczym.

Nawiązując w tym miejscu i podnosząc w pełni aktualność uzasadnienia do całego projektu cytowanej ustawy z okresu jej uchwalenia, podkreślić trzeba, że miała ona jako cel, między innymi "złagodzenie żalu tych, którzy zostali pokrzywdzeni niesprawiedliwymi orzeczeniami (...) co w Polsce jest sprawą szczególnie drażliwą, bo ofiarami terroru byli obrońcy Ojczyzny i uczestnicy walk o niepodległość".

Proponowana nowelizacja stwarzając szersze ramy czasowe pozwoli w pełniejszym zakresie ten cel osiągnąć i nie pozwoli pominąć szczególnie tych, którzy są nieporadni, nie uświadomieni prawnie, być może niejednokrotnie z powodów bezprawnie zaistniałej wobec nich lub ich bliskich represji.

Postulowana zmiana, może oczywiście wiązać się z większymi wydatkami z budżetu Państwa, ale nie ponad zakładany pułap w nowelizowanej ustawie (nikt przecież nie zakładał z góry, że określana część uprawnionych spóźni się z realizacją roszczeń).